

Mælkeribruget i Danmark 1917.

Af Professor *Bernhard Bøggild.*

Jo længere Krigen varer, desto flere og desto større bliver Vanskelighederne, som møder os fra alle Sider, og saa maa vi dog erindre, at vi her i Danmark er godt stillet i Sammenligning med saavel de krigsførende som de neutrale Folk i alle andre Lande i Europa. — Saavel Produktions- som Omsætningsforholdene er Aar for Aar, ja Maaned for Maaned blevne mere abnorme, og skal man med faa Ord karakterisere Aaret, kan man gentage med forstærkede Udtryk, hvad der blev sagt om Aaret 1916; ja! Aaret 1917 kan karakteriseres ved: Stærk aftagende Mælkeproduktion, meget høje Priser paa Kul, Olie, Soda, Salt, Løbe, Pergament, Maskindele m. m. og store Vanskeligheder med at fremskaffe mange Nødvendighedsartikler, stor Utilfredshed blandt Personalet, meget livlig Efterspørgsel og ukendt høje Priser paa alle Mælkeriprodukter og derfor en stor Pengeomsætning og en mærkelig høj Nettoindtægt pr. Pd. Mælk.

Aaret 1916 havde, som det vil erindres, været et godt Græsaar. Den tidlige og gode Sommergræsning havde muliggjort Indbjergning af en god Mængde baade Ager og Enghø, som jo under de høje Oliekagepriser var af stor Værdi, men destoværre kom Kornhøsten ikke til at svare til Forventningerne, den blev kun lille, og Avlen af Rodfrugter var ogsaa kun middelmaadig.

Man udnyttede derfor Efteraarsgræsningen saa længe som muligt; men Malkekøerne blev dog for største Delen tagne paa Stald 1. Oktober paa Grund af Nattefrost og derefter følgende koldt Regnvejr, idet man haabede at have Halm og Hø nok; men Oliekagernes høje Pris og Knapheden paa hjemmeavlet Korn foranledigede snart, at man maatte beklage, at Mælkemængden kun blev lille. Mange Landmænd maatte tilmed snart til at spare paa Rodfrugterne for at kunne have Udsigt til at fodre de store Besætninger Vinteren igennem. — Der var jo nok i Løbet af 1915 og 1916 solgt en Del Køer bort, men den store Mængde Ungkvæg, som var kommen i Stedet, fortærede jo, naar der skulde spares paa Kraftfoderet, en Masse Rodfrugter, Halm og Hø.

Heldigvis var November ret mild og ligeledes den første Halvdel af December; og et stort Gode var det, at de Udbrud af Mund- og Klovesyge, der i Slutningen af Oktober var indtraadt ved Sorø og paa Falster, ikke bredte sig. Landmændene havde i frisk Minde de mange Ubehageligheder og Tab, som Sygdommen havde forvoldt i 1915, og som endnu sporedes i mange Besætninger.

Nogle Dage ind i det nye Aar begyndte Frosten; 11.—12. Januar kom der Sne, og midt i Maanedens var der saa megen Sne, at der flere Steder i Jylland var Togstandsninger og Vanskeligheder med Mælkens Transport. — I den sidste Del af Januar blev der god Lejlighed til Isbjergning, saa Ishusene let kunde fyldes, og inden Maanedens Slutning var Ismængden i Fjorde og Bælter endog saa stor, at den var ret generende for Dampskibene.

Endog Kattegat og Øresund var ved Maanedens Slutning ved at fyldes med Is, saa at Eksporten kunde ventes i væsentlig Grad hindret; men nu standsedes den pludselig den 1. Februar ved Tysklands Erklæring om Iværksættelse af skærpet Undervandsblokade,

idet England, Frankrig og Italien skulde afskæres fra alle Tilførsler, og Situationen blev pludselig saaledes, at ikke alene standsedes Danmarks Eksport til England, men Udsigterne for Importen af de haardt tiltrængte Foderstoffer, Kul og alle andre Varer formorkedes samtidig med, at mange gode danske Skibe med kostbare Ladninger sænkedes, og Besætningerne udsattes for de skrækkeligste Lidelser i Vinterkulde og Mørke i aabne Baade paa det oprørte Hav.

I den første Uge af Februar var Vinteren meget streng. Alle Varer steg i Pris eller blev forgæves efterspurgt. Jernbanerne kunde slet ikke magte Trafiken. Byerne manglede Tilførsler af Brændsel, Kartofler og mange andre Varer. Sømandsstrike og langvarige Forhandlinger mellem Redere og Sømændenes Organisationer drøftedes i Bladene, og i flere Uger var næsten al Søfart standset, baade som Følge af Blokaden og paa Grund af Is i vore hjemlige Farvande.

I de sidste Dage af Februar blev det vel Tøvejr, men allerede 1. Marts faldt det igen i med haard Frost og senere med Snestorm, saa al Mælketransport blev i høj Grad vanskeliggjort, og samtidig — 6. Marts — kom det for Situationens Alvor karakteristiske ministerielle Forbud mod Omtale af og Meddelelser om Skibsfart — et Forbud, der endnu staar ved Magt, og som man vel aldrig tidligere havde tænkt sig muligt. — Karakteristisk for Situationen var det ogsaa, at den aarlige jyske Mælkeriudstilling afholdtes i Hjørring 17.—18. Marts, medens Gaderne var fyldte med Sne og Landevejene ret ufremkommelige, og samtidig med at Telegrafene bragte Bud om Revolutionen i Petrograd.

Hvilke Følger disse verdenshistoriske Begivenheder vilde faa for det danske Mælkeribrug, kunde der vel være forskellige Meninger om, men at der maatte ske store Indskrænkninger i den dyriske Produktion og i den danske Eksport af Fødevarer var temmelig givet. — Man længtes efter Foraar og haa-

bede paa Fred; men den næste Begivenhed blev, at Amerika sluttede sig til Ententen, hvilket hurtigt førte til, at de smaa neutrale Landes Stilling blev endnu mere vanskelig.

Den strenge Vinter foranledigede, at det svandt stærkt i Foderbeholdningerne, og Tilførsel af Foderstoffer maatte jo i Hovedsagen anses for udelukket. Ogsaa April Maaned blev kold og ubehagelig. Haabet om tidligt Foraar maatte opgives. Maj begyndte vel med Solskin, men 5.—13. Maj var det atter saa koldt, at hvem der kunde skaffe Brændsel, igen fyrede i Kakkelovnen, og Plantevæksten stod i Stampe, saa Dyrene fremdeles maatte holdes paa Stald. — Det var først midt i Maj, vi fik Foraarsvarme; men Vind og Sol udtørrede samtidig Jorden. Nedbøren blev usædvanlig lille, og dette Forhold blev saa meget mere beklageligt, som Juni ogsaa blev tør, varm og solrig. Det blev derfor kun en ganske kort Tid, at der var en nogenlunde god Græsning til Køerne. Særlig i Jylland fik man vel nogle Tordenbyger, men mange Steder blev Jorden snart saa tør, at Græsningen blev helt tarvelig, af Agerhø blev der kun lidt eller intet, og Kornet blev tyndt og begyndte tidlig at modnes.

Produktionen af Sommermælk blev saaledes en Skuffelse, og Udsigterne for den kommende Vinterfodring var kun sørgelige. Men heldigvis bragte August Bedring; der kom Regn, og Vejret vedblev at være mildt, saa at Græsmarkerne igen blev frødige, samtidig med at Rodfrugtmarkerne fik et helt lovende Udseende, og i September vedblev Vejret at være mildt og fugtigt, saa at Kvæget vedblivende kunde holdes ude og ernæres godt ved Græsningen, indtil Indbindingen efterhaanden blev nødvendig hen i Oktober Maaned.

Meget maa det beklages, at de her kortelig omtalte Forhold vedrørende Mælkens Produktion og Mælkeribrugets Omsætning ikke kan belyses ved de tidligere sædvanlige statistiske Meddelelser. Det statistiske De-

partement tilbageholder Tallene, men under disse Omstændigheder kan det derfor være af desto større Interesse at gennemgaa Resultaterne af Aarsregnskaberne fra nogle Andelsmælkerier, og heldigvis er der atter i Aar modtaget de samme 5 Mælkeriers Aarsregnskaber, som nu i mange Aar velvillig har været stillet til Raadighed.

Det fynske Andelsmælkeri, hvis Regnskab har været omtalt i de 13 foregaaende Aarsberetninger, har i Aaret 1. November 1916 til 31. Oktober 1917 modtaget 7.096.463 Pd. Sodmælk i Sammenligning med, at der blev modtaget i 1915—16 7.852.000 Pd., i 1914—15 8.122.000 Pd. og i 1913—14 8.755.000 Pd., altsaa stadig Nedgang, hvorhos det maa erindres, at Mælkemængden i 1913—14 vilde være bleven meget større, hvis Krigen ikke var udbrudt, og Folk for at spare paa Kraftfoderet havde ladet Køerne gaa ude alt for længe om Efteraaret, saaledes at Mælkeriet i September og Oktober 1914 kom til at modtage daglig indtil 3000 Pd. Mælk mindre end paa samme Tid i de foregaaende Aar. — Nedgangen i Mælkeproduktionen er altsaa fortsat igennem alle Krigsaarene, først i Efteraaret 1914, fordi der sparedes paa Oliekager, og senere i 1915 og 1916, fordi der solgtes en Del Køer, og nu i 1917, fordi vi fik en daarlig Græssommer og ingen Tilførsel af Oliekager. Ja Nedgangen fortsættes jo nu i forøget Grad, idet Bestyreren skriver, at der 1. November 1916 blev indvejet 18.733 Pd., men ved Regnskabsaarets Slutning 31. Oktober 1917 kun 12.760 Pd., hvilket Tal yderligere dalede, saaledes at der 15. December 1917 kun blev indvejet 11.666 Pd.

Mælkeforbruget til et Pd. Smør, der i 1915—16 kun var 23.8, har i 1916—17 været 24.55, netop det samme som det var i 1914—15, medens det i 1912—13 og 1913—14 var 25.5 og 25.4. — Det forbausende lave Forbrug i 1915—16 har altsaa ikke holdt

sig, men Resultatet er dog ret tilfredsstillende, særlig da Smørprisen pr. Pd. Smør, der i 1915—16 var 151.4 Øre pr. Pd., nu i 1916—17 er stegen til 174 Øre pr. Pd.

Ostproduktionen er Aar for Aar bleven mere fordelagtig. Den i 1916 indførte Ordning, at Andels-haverne kun fik 70 pCt. Mælk hjem til 1 Øre pr. Pd., medens de maatte betale 12 Øre pr. Kande for, hvad de vilde have mere, har gjort det muligt at opretholde Ostproduktionen med en forholdsvis lille Nedgang. Og for fremdeles at kunne fortsætte, er der nu 1. December 1917 yderligere indført den Forandring, at Prisen paa de 70 pCt. er forhøjet fra 4 til 8 Øre pr. Kande, og hvad de vil have mere, maa betales med 16 Øre pr. Kande. — Osteregnskabet for 1917—17 opgøres saaledes:

Der er brugt til Ost 1.290.412 Pd. Skum. og Kærne-	
mælk à 1 Øre.....	12.904,12 Kr.
Der er brugt til Ost 312.270 Pd. Sødsmælk à 7.97 Øre	24.987,91 —
Omkostninger ved Ostelavning	4.554,36 —
Beholdning fra i Fjor	8.920,00 —
	<hr/>
Ialt Udgift...	51.366,39 Kr.
Der er solgt Ost for	77.042,26 Kr.
— - - Valle for.....	2.063,25 —
Opgørelsen af Lageret ¹ / ₁₁ 1917.....	10.850,00 —
	<hr/>
Ialt Indtægt...	89.955,51 Kr.

Fortjenesten paa Ostproduktionen kan saaledes bogføres til 38.589 Kr. 12 Øre, naar Skummetmælken bogføres til kun 1 Øre pr. Pd., eller med andre Ord: Skummetmælken er ved Ostproduktionen udbragt i næsten 4 Øre pr. Pd.

Butikssalget er steget fra ca. 200.000 Pd. Mælk til ca. 257.000 Pd., idet Prisen Aaret igennem kun har været 2 Øre pr. Liter Skummetmælk og Kærnemælk og 15 Øre pr. Liter Sødsmælk, hvilken Pris først en Maaned efter Aarsregnskabets Afslutning, nemlig 1. December 1917, er bleven forhøjet til 5 Øre pr. Liter Skummetmælk og 20 Øre pr. Liter Sødsmælk.

Trods de lave Priser i Detajlhandelen og ved Mælkens Afregning til Andelshaverne er en Kande Mælk udbragt i 31.9 Øre, medens det tilsvarende Tal for 1915—16 var 27.6 og for 1914—15 var 23.8 Øre; men Bestyreren skriver, at Aaret har ikke været lyst, idet Mælkemængden har været nedadgaaende, og Mælkeforbruget til et Pd. Smør har været stigende.

Det samme store, meget mønsterværdige jyske Andelsmælkeri med stor Ostproduktion, som har været omtalt hvert Aar siden 1894, har i Aar indsendt omstaaende Regnskab for Tiden 1. November 1916 til 2. November 1917.

Mælkemængden har her i 1917 kun været 8.817.746 Pd., medens den i Aarene 1916—14 var henholdsvis 10.730.986 Pd., 10.829.108 Pd. og 11.349.675 Pd. — Der har saaledes været en ret betydelig Nedgang i Mælkemængden, men bemærkes maa det, at Mælkeforbruget til et Pd. Smør, der i 1916 gik ned fra 25.27 til 24.29, i 1917 kun har været 24.2, altsaa er endog gaaet yderligere lidt ned.

Smørprisen, der i 1916 steg fra 140.3 Øre til 153.27 Øre pr. Pd., er i 1917 stegen til 177.2 Øre, og Smørproduktionen har saaledes her været ret gunstig; men mest fordelagtig har dog Ostproduktionen været. — Osteregnskabet stiller sig saaledes:

Der er brugt til Ost 1.395.410 Pd. Sødmealk à 8.83 Øre	123.284,10 Kr.
— - - - - 3.028.125 — Skummetm. à 2 Øre	60.562,50 —
— - - - - 77.815 — Kærnealk à 2 Øre	1.556,30 —
Lønning, Renter og Forbrugsartikler	17.000,00 —
Overskud	138.415,53 —
	<hr/>
	340.815,43 Kr.
Der er solgt Ost for	315.776,38 Kr.
— - - - - Valle for	3.485,10 —
Beregnet Vallepris for gratis tilbageleveret Valle	21.556,95 —
	<hr/>
	340.818,43 Kr.

UDGIFTER

paa et jysk Andelsmælkeri med stor Ostproduktion.

	Ialt Kroner	Øre pr. 1000 Pd. Mælk
Kørsel	14.975,82	169,8
Kul, Tørv, Kvas med Fragt og Kørsel...	15.490,41	175,6
Olie	600,00	6,8
Lønninger	13.195,69	149,6
Smørdritler	4.595,04	52,1
Salt, Farve etc.	13.165,48	149,6
Inventarets Vedligeholdelse	5.804,51	65,8
Bygningers Vedligeholdelse	1.426,76	16,2
Mælkevogne	2.079,75	23,5
Regnskabsbøger, Rejser m. m.	1.169,97	13,3
Renter og Afdrag	9.431,92	107,0
Andre Udgifter	1.537,63	17,4
Ialt ...	83.472,98	946,7

INDTÆGTER

paa et jysk Andelsmælkeri med stor Ostproduktion.

Salg af 298.239 Pd. Smør (à 177 Øre)	528.530,78 Kr.
— - 389.713 — Ost	315.776,38 —
Andelshaverne 3.602.247 Pd. Skum- og Kærnemælk	86.986,97 —
— 5.008.410 — Valle	3.485,10 —
— 617 Pd. Fløde	185,17 —
Detailsalg af Mælk og Fløde	25.415,38 —
Andre Indtægter	2.055,45 —
Ialt ...	962.435,23 Kr.

Der er ialt indvejet 8.817.746 Pd. nymalket Mælk,

altsaa er Mælken udbragt i..... 10.92 Øre pr. Pd.

Der er udbetalt til Andelshaverne for Mælk..... 7.55 — —

Forskel..... 3.37 Øre pr. Pd.

Driftsudgift ... 0.95 — —

Overskud... 2.42 Øre pr. Pd.

Vallen er beregnet til 2 Øre pr. Kande, og Lageret blev saavel ved Aarets Begyndelse som ved Slutningen opgjort til 5.620 Kr. — Resultatet er, at regnes Fedtet i Sødsmælken til Smørværdi, er en Kande Skummetmælk udbragt i 20 Øre Netto (sidste Aar 17 Øre) for hele den store Produktion, hvad der jo er et ganske fortrinligt Resultat, som er naaet ved Produktion af Goudaost, Edamost, Taffelost og »Sødsmælksost« — altsammen Ost af Blandinger af Sødsmælk og Skummetmælk, der næsten alt er solgt til gamle Kunder til indenlandsk Forbrug, idet »Udførselsbeviserne« er solgt for sig til god Pris. — Og den meget erfarne Bestyrer angiver, at det udmærkede Resultat er naaet derved, at der hele Aaret har været godt Aftræk, hvad der i Forsommeren nok ellers ikke var Tilfældet alle Steder.

I Detailhandelen har Priserne været forholdsvis meget mindre end i Osteriet, idet der kun er taget 6 Øre pr. Liter Skummetmælk og Kærnemælk og 22 Øre pr. Liter Sødsmælk, til hvilken Pris der er solgt ca. 144.000 Liter, medens der i 1916 blev solgt ca. 133.000 Liter til en Pris af 5 Øre for Skummetmælk og 18 Øre for Sødsmælk. — For Fløde har Prisen været 125 Øre pr. Liter. — Salget foregaar for største Delen fra Vogn, som kører rundt i Stationsbyen, saa at Kunderne faar Mælken bragt til de nævnte Priser.

Samtidig med Stigningen i Produktionspriserne er dog ogsaa Driftsudgifterne stegne endnu meget højere end i 1916. — Pr. 1000 Pd. Mælk var Driftsudgifterne

i 1914	382.5	Øre
i 1915	466.3	—
i 1916	768.1	—
i 1917	946.7	—

Udgifterne til Brændsel har i de 4 Aar været henholdsvis 41.5 Øre — 69.5 Øre — 127.6 Øre og 175.6 Øre pr. 1000 Pd. Mælk, og medens der de første Aar blev

brændt Kul, er det nu Kul, Tørv og Kvas man har maattet bruge, og en Del af Udgiften er jo gaaet til Fragt og Kørsel af det hjemlige Brændsel. — Udgiften til Lønninger pr. 1000 Pd. Mælk har i de fire Aar været henholdsvis 76.0 — 87.1 — 111.9 og 149.6 Øre; men mest er dog Udgiften til Salt, Farve, Løbe m. m. stegen, idet den har været 15.4 — 32.4 — 69.0 og 149.6 Øre, eller med andre Ord: Udgiften er bleven næsten 10 Gange saa stor.

Vil man endelig sammenligne Nettoudbyttet, som Andelshaverne har faaet af Mælken i de fire Aar, maa det erindres, at de tidligere betalte Mælken, de fik hjem, med 1 Øre pr. Pd., i 1916 med $1\frac{1}{2}$ Øre og nu i 1917 med ca. 2.4 Øre pr. Pd., og Resultatet bliver da, at 1 Pd. Mælk er udbragt i 4.97 Øre — 6.77 Øre — 8.18 Øre og 9.97 Øre eller 19.88 — 28.08 — 32.72 og 39.88 Øre pr. Kande; men som Bestyreren skriver, det er jo ogsaa nødvendigt at faa meget ud af den, for at den rette Balance kan komme frem i Fodringsregnskabet.

Det vestjyske Andelsmælkeri, hvis Regnskab har været meddelt i de foregaaende 16 Aarsberetninger, har i de 4 Aar, hvad Mælkemængden angaar, været stillet som følgende Tal viser:

1914.....	11.042.107	Pd. Sødme	
1915.....	10.427.258	—	—
1916.....	10.123.292	—	—
1917.....	8.944.688	—	—

Mælkemængden ses saaledes ogsaa her at være stadig nedadgaaende — i 1917 endog betydelig mere end i de foregaaende Aar. Salget af Køer, der blev omtalt i Beretningen for 1916, er fremdeles fortsat; men Mælkeribestyreren mener dog, at det har været af størst Betydning, at Forsommeren blev tør med meget følelig Græsmangel, samtidig med at der blev fuldstændig

Mangel paa Kraftfoder. — Og de her nævnte 4 Tal er et Eksempel paa, at Nedgangen i Mælkemængden maa belyses, ikke alene ved at sammenligne Tallene for 1917 med Tallene for 1916, men ved en Sammenstilling af Tallene for alle Krigsaarene, og endnu mere bliver dette nødvendigt, naar vi næste Aar skal have 1918 med. Mælkemængden gaar ned af forskellige Grunde og i forskellig Grad i de forskellige Aar paa de forskellige Mælkerier, og Forholdene siges nogle Steder paa Grund af »Gaardslagtning« eller »Overgang til kvægløst Landbrug« eller »hidtil ukendt Græsmangel« eller »fuldstændig Mangel paa Oliekager« o. s. v. at være ganske abnorme — ja! det er netop det, der skal belyses — Forholdene er ganske abnorme, og det samlede Resultat er, at nu i denne Vinter er der mange Mælkerier, hvis daglige Mælkemængde kun er det halve af, hvad den var i de samme Dage i Vinteren 1913—14. — Og hvor abnormt Mælkeproduktionen vil blive stillet i Vinteren 1918—19, derom kan vi endnu kun have løse Formodninger — hvem der lever, faar det at se.

Mælkeforbruget til 1 Pd. Smør har i de fire Aar været 25.34 — 25.90 — 25.33 og nu i 1917 25.52 — altsaa efter vestjyske Forhold vedvarende ret lavt; og Smørpriserne har været 105.96 Øre — 132.88 Øre — 151.1 Øre og nu i 1917 172.2 Øre pr. Pd.

Men er Smørpriserne stegne, er ogsaa Driftsudgifterne, som anføres i omstaaende Tabel, stegne i betydelig Grad. De samlede Driftsudgifter pr. 1000 Pd. Mælk har i de fire Aar været:

1914	459.0 Øre
1915	569.5 —
1916	617.9 —
1917	819.1 —

Her er der ikke nogen stor Osteproduktion, der har foranlediget stærk Stigning; der laves kun lidt

UDGIFTER
paa et vestjysk Andelsmælkeri.

	Ialt Kroner	Ore pr. 1000 Pd. Mælk
Korsel af Mælk	37.423,76	418,4
— - Kul, Smør m. m.....	967,00	10,8
Lønninger	7.838,00	87,6
Brændsel	11.294,49	126,3
Dritler og Pergament.....	7.014,01	78,4
Olie og Fedt.....	576,99	6,4
Salt, Farve, Løbe, Papir og Rengørings- artikler	2.277,40	25,4
Vedligeholdelse af Bygninger	632,70	7,1
— - Inventar	848,51	9,5
Skat, Renter og Afdrag	3.845,18	43,0
Andre Udgifter.....	551,15	6,2
Ialt...	73.269,19	819,1

INDTÆGTER
paa et vestjysk Andelsmælkeri.

Solgt 350.486 Pd. Smør (à 172,2 Ore).....	603.483,65 Kr.
— 8.305.610 — Sk.- og Kærnem. til Andelshaverne	64.079,06 —
— Mælk og Fløde.....	11.603,88 —
Andre Indtægter.....	4.934,65 —
Ialt...	684.101,24 Kr.

Der er ialt indvejet 8.944.688 Pd. Sødsmælk, som
er udbragt i..... 7.648 Ore pr. Pd.
Der er udbetalt Andelshaverne for Mælk 594.950 Kr.
95 Ore, altsaa..... 6.651 — —
Forskel ..... 0.997 Ore pr. Pd.
Driftsudgift... 0.819 — —
Overskud... 0.178 Ore pr. Pd.

Skummetmælksost til en Del af Andelshaverne; men det er særlig Udgifterne til Kørsel og Brændsel, der er stegne. Til Kørsel af Mælken har Udgifterne i de fire Aar været henholdsvis 229.8 Øre — 288.0 Øre — 293.9 Øre og nu 418.4 Øre pr. 1000 Pd. Mælk; og til Brændsel er der medgaaet henholdsvis 37.8 — 69.5 — 63.2 og nu 126.3 Øre pr. 1000 Pd. Mælk. Her er der den Besynderlighed, at Udgiften i 1916 var mindre end i 1915, idet man i 1916 brugte Kvas i ret stor Mængde; men den megen Sne i Vinteren 1916—17 foranledigede, at man ikke kunde faa Kvas fra Plantagerne; man maatte købe Kul til store Priser, og senere er det hjemlige Brændsel ogsaa blevet meget dyrere. Og endelig er der jo Grund til at fremhæve, at selve Nedgangen i Mælkemængden jo bidrager til, at saavel disse Udgifter som ogsaa Udgiften til Lønninger bliver stigende pr. 1000 Pd. Mælk meget mere, end Lønnen i og for sig bliver stigende for Bestyreren eller Kuskene. — Det er for disse en meget betænkelig Sag, at Mælkemængden gaar saa meget ned, som Tilfældet nu er; — de kan ikke indskrænke Udgifterne til Folkehold eller Hestehold — tværtimod — Undermejeristerne forlanger større Løn, og Havre og Hø er snart ikke til at købe for Penge.

Ogsaa Udgiften til Udhaling af Bremselarver er stegen. Den var tidligere 150 Kr. aarlig, i 1916 235 Kr. og nu i 1917 320 Kr. 50 Øre. — Det er en Foranstaltning, som Andelshaverne fremdeles er godt tilfreds med.

Det endelige Resultat er, som omstaaende Regnskab viser, at Mælken i 1917 er udbragt til en Nettoværdi af $6.651 + 0.178$ Øre = 6.829 Øre pr. Pd. eller 27.316 Øre pr. Kande, medens det tilsvarende Tal for 1916 var 24.456 Øre pr. Kande, idet Skummetmælk og Kærnemælk begge Aar er leveret tilbage til gennemsnitlig lidt over 3 Øre Kanden; men — tilføjer Bestyreren — det anførte Overskud (0.178 Øre pr. Pd. Mælk) er ikke udbetalt Andelshaverne. Det er anvendt til et ekstraordi-

nært Afdrag paa Gælden, der derefter kun beløber sig til 7.900 Kr.

Det tredje store jyske Andelsmælkeri, der har været omtalt i de sidste 10 Aarsberetninger, har indsendt Regnskab for Aaret 22. Oktober 1916 til 20. Oktober 1917. — I de fire sidste Aar har Mælkemængden her været:

1914.....	11.108.232 Pd.
1915.....	9.891.226 —
1916.....	8.955.564 —
1917.....	7.679.322 —.

Den store Nedgang fra 1914 til 1915 skyldtes saavel Stigningen i Foderstofpriser som den paa denne Egn meget daarlige Sommergræsning i 1915, der foranledigede, at mange Køer solgtes, men Mælkemængden er senere stadig vedbleven at gaa ned.

Mælkeforbruget til 1 Pd. Smør, der i 1914 og 1915 var henholdsvis 25.7 og 25.5, og som i 1916 gik ned til 25.3 Pd., er i 1917 steget til 25.7, og Smørprisen har i de fire Aar været henholdsvis 107.62 Øre pr. Pd. — 138.45 Øre — 154.41 Øre og nu i 1917 171.83 Øre. Men ogsaa Driftsudgifterne er stadig stigende, idet de i fire Aar har været henholdsvis 480.6 Øre — 606.1 Øre 642.0 Øre og 926.5 Øre pr. 1000 Pd. Mælk; — eller udtrykt paa en anden Maade: Driftsudgiften pr. Pd. Smør har i de fire Aar været henholdsvis 12.04 Øre — 14.55 Øre — 16.42 Øre og 24.02 Øre — altsaa i 1917 meget nær dobbelt saa meget som i 1914. — Her er Udgiften til Brændsel, iberegnet Kørselen heraf, stegen til 186.44 Øre pr. 1000 Pd. Mælk, og at Vedligeholdelsesudgift af Vogne, Bygninger, Maskiner og Inventar, som i 1916 var 39¹/₂ Øre pr. 1000 Pd. Mælk, har i 1917 været 266¹/₂ Øre; de nødvendigeste Ting kan kun faas til fabelagtige Priser, og Haandværkerlønnen er stegen omtrent i samme Forhold som Materialerne.

— Saavel paa Landet som i Byerne faar man nu kun sørgelig lidt Arbejde for Pengene; — og hvornaar vil dette meget betænkelige Forhold blive bedre?

Med den dalende Mælkemængde er Osteproduktionen gaaet stærkt ned, idet der i 1915 blev solgt 103.000 Pd., i 1916 88.600 Pd. og nu i 1917 kun 60.842 Pd. til en Gennemsnitspris af kun 40.30 Øre pr. Pd. (for største Delen til Interessenterne).

Det endelige Resultat er, at 1 Pd. Sødmælk i de fire Aar er udbragt til en Nettopris af henholdsvis 4.50 Øre, 5.88 Øre, 6.56 Øre og nu 7.2 Øre pr. Pd., medens Skummetælken de to første Aar tilbageleveredes til Andelshaverne til 3 Øre pr. Kande, hvorimod Prisen senere gentagne Gange er blevet forhøjet, saaledes at den i 1916 gennemsnitlig blev afregnet til 0.9 Øre pr. Pd. og i 1917 til ca. 1.23 Øre pr. Pd. — en endnu meget lav Pris i Sammenligning med Priserne paa Ost, Kalvekød og Flæsk.

Og endelig det fynske Andelsmælkeri, der har været omtalt i de sidste seks Aarsberetninger, og hvor man først lavede Kasein og senere blød fransk Ost (Gervais-Ost), har indsendt Regnskab for Aaret 29. September 1916—27. September 1917. — Her har Mælkemængden i de fire Aar været:

1914.....	6.452.135 Pd.
1915.....	6.011.285 —
1916.....	5.686.305 —
1917.....	5.242.770 —.

Tallene viser her en jævn Dalen gennem alle Krigsaarene, og Nedgangen angives her i Aar at skyldes hovedsagentlig Manglen paa Foderkager samt fremdeles nogen Nedgang i Koantallet, der som tidligere omtalt allerede var nedadgaende i Sommeren og Efteraaret 1915. — Nu er der en god Roeavl, saa Kvægbestanden

kan opretholdes, omend Mælkemængden vil gaa stærkt ned i Vinter, men man haaber paa, at den vil stige igen, naar Græstiden kommer.

Mælkeforbruget til et Pd. Smør har her været:

1914	25.17
1915	24.78
1916	23.82
1917	24.60;

men der er Grund til at bemærke, at Uregelmæssigheden i de to sidste Aar vel for en Del er paavirket af Salget af vekslende Mængder Sødmælk til Osteriet.

Smørprisen er stegen fra 153.4 Øre til 170.7 Øre pr. Pd.; og iøvrigt kan det oplyses, at den tidligere omtalte Ordning af Salg af Mælk til en Osteforpagter er blevet fortsat og ventes fremdeles at kunne fortsættes trods Nedgangen i Mælkemængden, saafremt blot ikke Mælkeriet faar Paalæg om Levering af Mælk til Byerne. — Osteriet har betalt Sødmælken med gennemsnitlig 31.53 Øre pr. Kande og Skummetmælken og Kærnemælken med 12.07 Øre pr. Kande samt Vallen frit tilbage, og Osteriet har modtaget 442.150 Pd. Sødmælk og 1.092.580 Pd. Skummetmælk og Kærnemælk samt 14.000 Pd. Fløde.

Det endelige Resultat er, at Andelshaverne har faaet 3.363.128 Pd. Mælk hjem til 4 Øre pr. Kande, samtidig med at Sødmælken er udbragt i 31.53 Øre pr. Kande, medens det tilsvarende Tal for 1916 var 29.17 Øre, for 1915 23.8 Øre og for 1914 19.39 Øre.

Hovedindtrykket af disse godt overensstemmende Regnskaber er, at Mælkemængden Aar for Aar har været nedadgaaende, medens Produktpriserne og alle Driftsudgifter har været stærkt stigende. Særlig stor er Udgiften til Brændsel bleven. Dyrest har det været at fortsætte med Kul. Bedst har de

Mælkerier været stillet, der har kunnet faa Tørv fra nærliggende Moser eller Fyrrekvas fra nærliggende Plantager; men paa mange Mælkerier har man i Aarets Løb fyret med mange forskellige Ting, Kul, Briketter, Brunkul, Tørv, Kvas, Top, Spaaner, Knippel- og Favnebrænde, paa Fyn har man fyret med Tjørn*) fra Hegnene, der tidligere har været betragtet som værdiløst Brændsel, og i Jylland har man fyret med Lyng, ja endog med Halm, indtil det den 3. August blev forbudt at fyre med Halm under Dampkedler. Ved Fællesorganisationens Aarsmøde 5.—6. Juli oplyste f. Eks. Gaardejer *Chr. Bendtsen***), at man paa Ørsted Mælkeri siden 20. Marts daglig til ca. 24.000 Pd. Mælk brugte ca. 1000 Pd. Halm og en halv Rummeter Granbrænde, hvilket sidste maatte hentes 2 Mil borte. Andelshaverne leverede Halmen for 15 Kr. pr. Læs, og der var rigeligt Tilbud til den Pris. Hvede- og Rughalm var bedre end Byghalm. En Mand fik 3 Kr. daglig for at passe Fyret. — Størst Tilfredshed har der været med Tørv og Fyrrekvas, og disse to Sorter Brændsel ventes foreløbig at faa størst Betydning. — Enkelte Mælkerier har købt Skov eller Mose (Ret til at fælde Træerne eller grave Tørv).

Landbrugsaarets vekslende Smørpriser belyses ved omstaaende Tabel over de fire sidste Aars maanedlige Gennemsnit. For de to første Aar er saavel Børsudvalgets som Statistikudvalgets Tal opført, men for de to sidste Aar er opført Gennemsnitstillene af de ugentlige »Afregningstal«.

Om dette Afregningstal maa det erindres, som omtalt i Beretningen for 1915 (se »Tidsskrift for Landøkonomi« 1916, S. 129—32), at det indførtes i Oktober

*) Se »Mælkeritidende« 1917 S. 402 »Brændsels-Spørgsmaalet paa Mejerierne«, af Mælkeribestyrer *Torben Jensen*, Gislev. (1 Læs Tjørn daglig til 5 Kr. pr. Læs).

**) Se Referatet i »Andelsbladet«.

Maanedlig Gennemsnit af Københavns Smørnotering.

(Øre pr. Pd.).

	1913—14		1914—15		1915—16	1916—17
	Børsudv.	Statistik-udv.	Børsudv.	Statistik-udv.	Afregningstal	Afregningstal
November	110.25	110.75	119.00	119.75	167.50	180.80
December	110.75	112.00	131.60	131.80	151.40	183.00
Januar	107.60	109.20	132.00	134.50	139.00	182.50
Februar	104.50	105.50	121.00	124.00	142.25	159.00
Marts	104.50	106.00	125.50	127.50	146.80	150.20
April	98.60	99.60	121.20	122.80	140.00	143.75
Maj	95.75	96.75	126.50	127.75	134.00	150.80
Juni	97.75	98.50	123.00	124.50	137.40	155.25
Juli	107.20	108.00	132.60	134.40	143.50	168.50
August	101.00	102.00	140.75	143.50	160.40	182.00
September	105.25	105.25	150.80	152.20	171.00	196.25
Oktober	118.60	119.40	177.75	177.75	174.50	221.50
Gennemsnit for hele Aaret . .	105.54	106.48	133.52	135.06	150.52	172.27

1915, idet Børsudvalget og Statistikudvalget da traadte sammen for under de daværende abnorme Forhold at fastsætte en ugentlig Pris paa Grundlag af hvilken Mælkerierne kunde faa Ugens Smør betalt; og samtidig oprettede det da nylig nedsatte Smørekspport-Udvalg et Kontor i Frederiksberggade i København, hvor der ved stadige Indberetninger fra Eksportører og Toldvæsen føres Kontrol med Overholdelsen af de for Eksporten gældende Regler, og hver Uge bestemmes, efter hvilket »Forholdstal« Smørret skal eksporteres til England og imod Syd, hvortil kommer, at det blev gjort umuligt saavel for de enkelte Mælkerier som for hidtil ukendte Smørhandlere at eksportere Smør, idet alene de af Ministeriet autoriserede Eksportører kan eksportere.

Denne Ordning, der virkede meget tilfredsstillende i 1915—16, saaledes at der Uge efter Uge blev sikret vore gamle engelske Kunder en anselig Part af den

danske Smørproduktion, er ogsaa bleven opretholdt i 1916—17, men Eksporten til England har dog voldt store Vanskeligheder. Den regelmæssige Dampskibsforbindelse blev pludselig standset ved den udvidede Undervandsbaadsblokade 1. Februar, og det varede 7—8 Uger, inden der igen blev nogenlunde regelmæssig Forbindelse med England, men dog kun ad den lange Omvej om ad Bergen for at komme under engelske Krigsskibes Beskyttelse. — Herved steg Omkostningerne voldsomt. — Medens man hidtil havde undgaaet Udgift til Krigsforsikring af Smørret, idet Mælkerierne havde forpligtet sig til gensidig at dække alle Tab, og saadanne ikke var indtraadt*), fandt man det nu nødvendigt at reassurere, og samtidig med at der saaledes maatte betales en anselig Krigsforsikringspræmie**), steg Fragten pr. Ton Smør fra i Januar 1917 at have været 36 Kr. til 198 Kr. pr. Ton, hvorhos Smørret, der havde været ophobet, klumpedes sammen, saa at Markedet snart blev overfyldt. — I syv Uger i Februar og Marts kunde der ikke fastsættes noget Afregningstal. Mælkerierne fik noget Forskud af Eksportørerne, og da de ugentlige Afregningstal omsider begyndte at fremkomme, blev Resultatet de lave Priser, som Tabellen viser for Februar, Marts og April Maaneder.

Men netop da det engelske Marked i Begyndelsen af April viste sig at blive overfyldt af det ophobede Smør, meldte Sverige sig som Køber, og efter nogen Forhandling om at faa dansk Smør ombyttet med svenske Varer, som vi trængte til, blev der 9. April begyndt en Eksport til Sverige, der efterhaanden steg, saa den i Juli naaede til et Kvantum af 280 Tons***)

*) Ved denne Ordning menes der fra August 1914 til Januar 1917 at være sparet ca. 8 Millioner Kroner.

**) Præmien var en Tid endog 15 pCt. af Smørrets Værdi, hvoraf dog de 5 pCt. senere er tilbagebetalt.

***) Talangivelser m. m. hidrører fra »Andelsbladet«s Referat af Mejeriforeningernes Fællesorganisations Aarsmøde.

ugentlig, samtidig med at der begyndte lidt Eksport til Norge af dansk Smør som Kompensation for norske Varer.

Sommeren igennem gik det derefter nogenlunde regelmæssigt med Eksporten; men Priserne i England var som Regel meget lavere end, hvad der kunde opnaas i Tyskland, hvorhos Fragterne var meget høje, og omsider i November 1917 gik Eksporten mod Vest ganske istaa, idet England fastsatte en saadan Maksimalpris for alt Smør, at danske Producenter uden Tilførsel af Oliekager umulig kunde nøjes dermed. — Hvor meget Smør, der er gaaet til England, kan ikke oplyses, da den engelske Statistik nu ogsaa bliver tilbageholdt; men danske Producenter kan have den Bevidsthed, at de med betydeligt Offer har søgt trods de største Vanskeligheder at holde de gamle engelske Kunder forsynede, saa længe det har været muligt.

I Løbet af Efteraaret var imidlertid Smørproduktionen aftaget betydeligt, Margarinefabrikationen var efterhaanden hørt op af Mangel paa Raastoffer, og Produktionen af Flæsk og Svinefedt maatte stærkt indskrænkes formedelst Mangel paa Korn og andre Foderstoffer. Det blev derfor nødvendigt at gaa til en Rationering af hele Landets Forsyning med Fedtstoffer, og det saa meget mere som en yderligere Nedgang i Mælke- og Smørproduktionen var at forudse, efterhaanden som de smaa Beholdninger af Oliekager blev opbrugt.

Sagen drøftedes paa et af Mejeriforeningernes Fællesorganisation indkaldt ekstraordinært Repræsentantmøde i København den 18. Oktober, idet man ønskede at faa en Ordning til Forsyning af Hjemmemarkedet, samtidig med at der kunde blive noget Smør til Eksport for at anvendes som Kompensationsvare for her i Danmark haardt tiltrængte udenlandske Varer.

Den under normale Forhold tidligere almindelige Produktion af 40.000 Dritler ugentlig ventedes at gaa ned til ca. 24.000 Dritler ugentlig, og med en Ratione-

ring af 250 g ugentlig vilde der forbruges 15.000 Dritler foruden ca. 3000 Dritler til Bagerier, Restaurationer o. lign., saa at der dog turde haabes at blive ca. 6000 Dritler ugentlig til Eksport. — Man enedes om, at 2 Kr. 30 Øre pr. Pd. kan anses for en rimelig Pris for Producenterne, hvilken Pris Staten skulde sikre Producenterne; men da denne Pris med Tillæg af Fragt og Omkostninger vilde blive for høj for det store Flertal af Forbrugerne, naar Margarine og Fedt ikke er at faa, skulde Prisen nedsættes, idet Differencen dækkes dels af Stat og Kommune og dels ved Indtægten gennem en højere Pris paa det eksporterede Kvantum Smør og eventuelt Ost og Mælk. — Og om denne Ordnings Iværksættelse kan her henvises til de ved Aarets Slutning vedtagne Love og Anordninger, der refereres som en Efterskrift til denne Aarsoversigt.

Ostproduktionen har i 1917 været af større Betydning end nogen Sinde tidligere her i Danmark. Der er blevet lavet Ost paa ca. 900 Mælkerier, medens der før Krigen kun blev lavet Ost paa ca. 600 Mælkerier, og mange Steder har Produktionerne været forholdsvis store og værdifulde. Der er blevet lavet, ligesom i 1916, en ret betydelig Del Roquefort-, Camembert- og Emmenthalerost, saaledes at ikke alene har det hjemlige Marked været godt forsynet med disse Varer, men der er ogsaa blevet eksporteret en Del, og samtidig har Forbruget af de her i Landet producerede almindelige Ostesorter, saavel med som uden Sødsmælk, været ret stort, idet Handelen er gaaet livligt med Undtagelse af en kort Tid i Foraaret, da Produktionen endog var ved at blive for stor for Forbruget, særlig for de magrere Sorters Vedkommende.

Hvad Eksporten angaar, maa det erindres, at allerede ved Justitsministeriets Bekendtgørelse af 5. November 1915 var det blevet forbudt at udføre mere end 15 pCt. af den samlede Produktion, hvorhos Udførselen kun maatte ske gennem de af Landbrugsministeriet

dertil godkendte Eksportører paa de for Udførselen særlig foreskrevne Vilkaar, saaledes at Hjemmeforbrugets Tarv behørig iagttoges. Man ønskede at sikre Hjemmemarkedet den billigste Ost, og samtidig vilde man forhindre, at den daarlige magre Ost vedblivende skulde misrekommandere den danske Osteproduktion paa det udenlandske Marked.

Den 8. November 1916 bekendtgjorde Justitsministeriet, at Udførsel kun maatte finde Sted af Ost med et Sødælksindhold, der var 23 Vægtdele Fedt til hver 100 Vægtdele Ostestof og 15 pCt. Fedt i Tørstoffet, og som Maksimum 137 Vægtdele Fedt paa hver 100 Vægtdele Ostestof og 50 pCt. Fedt i Tørstoffet. Og hertil kom under 10. Marts 1917 en Bestemmelse om, at Udførsel af blød Ost (f. Eks. Gervais-Ost) kun maa finde Sted, naar Osten har et Sødælksindhold, der som Minimum skal svare til 114 Vægtdele Fedt paa hver 100 Vægtdele Ostestof og 45 pCt. Fedt i Tørstoffet, samt at Vandindholdet i saadan Ost ikke maa overstige 64 pCt., og at den i Justitsministeriets Bekendtgørelse af 8. November 1916 fastsatte Maksimumsbestemmelse for Sødælksindholdet fremdeles er gældende.

Hvad Priserne angaar, viser efterstaaende Tabel over de maanedlige Gennemsnitspriser, som er betalt paa Produktionsstederne, at Priserne har været ret jævne indtil September—Oktober Maaned 1917, og Udførselsbeviserne ses at have været højt betalt og ogsaa at være stegne stærkt i Oktober 1917. Aarsagen til den betydelige Stigning mod Slutningen af 1917 var naturligvis, at Mælkemængden tog stærkt af, og at man frygtede, at Osteproduktionen maatte indskrænkes Vinteren igennem. Og for at sikre Hjemmeforbruget den nødvendige Forsyning bekendtgjorde Justitsministeriet derfor 5. November 1917, at Udførsel kun maatte ske gennem de af Ministeriet dertil godkendte Eksportvirksomheder paa visse nærmere foreskrevne Vilkaar, hvilken Bekendtgørelse straks traadte i Kraft. — Eksporten blev altsaa

Gennemsnitspriser paa Ost paa Mælkerierne.

(Pris i Øre pr. kg).

Aar og Maaned	80—100 pCt. Sødmælk	50 pCt. Sødmælk	20 pCt. Sødmælk	Centri- fuge- mælk	Udførsels- bevisets Værdi
1916 Oktober . . .	180.0	160.0	115.7	72.7	60
— November . . .	—	—	117.9	77.4	100
— December . . .	214.3	168.8	123.1	79.1	105
1917 Januar	210.0	176.7	119.6	75.3	80
— Februar	210.0	159.9	119.7	70.4	95
— Marts	—	154.0	107.5	68.9	100
— April	210.0	150.0	104.8	66.4	100
— Maj	—	150.0	104.6	67.8	105
— Juni	—	—	99.3	69.0	110
— Juli	—	168.0	103.7	71.2	100
— August	—	172.9	111.6	78.0	100
— September	—	180.0	136.7	90.1	115
— Oktober	300.0	200.0	163.2	106.9	200
— November	263.9	280.0	180.3	118.5	?
— December	—	292.3	192.5	131.2	?

ikke helt forbudt, men det gjordes muligt at benytte en vis Mængde værdifuld Ost*) som Kompensationsvare for haardt tiltrængte udenlandske Varer. — Og endelig 1. Januar 1918 reguleredes den hele Ostproduktion saaledes, at der kun maa fremstilles visse faa Kvaliteter, der skal sælges til visse fastsatte Priser (se Efterkriften S. 209—210).

Byernes Forsyning med Mælk er bleven fortsat i det i Beretningen for 1916 S. 127 omtalte Spor, idet der fra Mælkerier langs Jærnbannerne er blevet leveret »Suppleringsmælk« til København og andre Byer, hvis Mælkehandlere ikke har kunnet faa Mælk

*) De nødvendige Udførsels-Beviser kan faas ved Henvendelse til Osteeksport-Udvalget mod Betaling af en af dette Udvalg fastsat Afgift (se Landbrugsministertets Cirkulære af 5. November 1917).

nok fra deres sædvanlige Leverandører. Man har ved den trufne Ordning opnaaet, at den værste Mangel er bleven afhjulpen; men Kvaliteten har i mange Tilfælde ladet meget tilbage at ønske. Mælken har ofte været syrlig og ildesmagende, fordi den ikke straks efter Malkningen har været hurtig og stærkt afkølet, og Mælkehandlerne har ofte kun haft Valget imellem at modtage den uholdbare Mælk eller ikke at faa Mælk nok til Kundernes nødvendige Forsyning. — Gang efter Gang er Detailpriserne stegne, og i København var de mod Aarets Slutning naaet til 40 Øre pr. l for en Flaske Sødmælk og 14 Øre for Skummetmælk. — Egentlig Rationering blev vel undgaaet; men det blev dog nødvendigt at faa Forholdene regulerede, og dette er sket ved Mælkeloven af 21. December 1917 og en ministeriel Anordning af 22. December s. A. m. m., der senere skal omtales (se Efterskriften).

Meget maa det beklages, at den i Aarsberetningen for 1916 S. 129 omtalte Lønkamp mellem Undermejeristerne og Mælkerierne ikke er bleven bilagt i 1917, men er bleven mere bitter, særlig i Horsenseggen, og for mange Mælkeribestyrere har 1917 i økonomisk Henseende været et endnu mere vanskeligt Aar end 1916. — Mejeriforeningernes Fællesorganisation vedtog ganske vist paa Aarsmødet i Juli 1917, at tilraade alle Mælkerier for Aaret 1917 at give Mælkeribestyreren en Løn, der svarer til Lønskalaen med et Tillæg af 40 pCt.; men dels er dette Raad vel ikke blevet fulgt alle Steder, og dels har selve Lønskalaens Tal, ved at rette sig efter Mælkemængden, jo i høj Grad været nedadgaaende paa Grund af Nedgangen i Mælkemængden. — Resultatet er derfor blevet, at mange Mælkeribestyrere ganske sikkert mere end andre Husfædre har maattet bære Dyrtidens Tryk, idet de foruden Familiens Medlemmer har maattet føde til stigende Priser de nødvendige Medlemmer, der endog har stillet Fordringer om Lønforhøjelse, kortere

Arbejdstid, Ekstrabetaling for alt Overarbejde m. m. — Og mere og mere stærkt bliver Undermejeristernes Krav ikke alene om at faa Lønnen udbetalt direkte af Mejeriets Kasse, men ogsaa om at faa fast Ugeløn saaledes, at de ikke mere skal have Kost og Logis paa Mælkeriet — Krav, som mange Mælkeribestyrelser bestemt afviser, og som derfor Bestyrerne ikke kan gaa ind paa, selv om de uden Tvivl i mange Tilfælde ellers kunde være tilbøjelige til det — bl. a. for at skaffe Husmoderen lettet for Vanskelighederne med det store Kosthold.

Det synes at blive ret umuligt at finde en Ordning, der kan blive tilfredsstillende for alle Parter og saavel i By som paa Land. Mange Mælkerier er saaledes beliggende og har saa gode Beboelsesforhold, at det formentlig vil være bedst for de unge Medhjælpere at bo som hidtil, men en anden Sag er det jo i Byerne og for ældre, gifte Medhjælperes Vedkommende.

Paa Ladelund og Dalum Mælkeriskoler er Undervisningen foregaaet planmæssig, og nye Kursus med god Tilslutning af Elever blev begge Steder begyndt 1. September. — Og medens der i 1918 ikke vil blive afholdt store provinsielle Mælkeriudstillinger, kan det nævnes, at saadanne afholdtes i alle tre Landsdele i Marts 1917 — i Odense og Hjørring ganske vist under vanskelige Sneforhold, og det bør erindres, at ved Udstillingen i Hjørring opnaaede Ringkøbing Amt med 97 Udstillere det bedste Resultat. Særlig bør det nævnes, at »søndre Kreds« var repræsenteret ved 27 Udstillere*), der alle havde fejlfrit Smør, og som tilkendtes 12 Sølvmedailler, 6 Broncemedailler og 7 Hædrende-Omtale, samt at dette fortrinlige Resultat blev naaet uden Brug af Vand til Nedskylning og uden Skylning af Smørret efter Kærningen — et interessant Vidnes-

*) Se »Mælkeritidende« 1917 S. 301 »Resultat og Arbejdsmaade«, af Bestyrer *J. Jørgensen*, Treklover.

byrd om, at den nu ret hyppige Paastand om, at Brugen af en stor Mængde Vand ved Kærningen og Smørrets Behandling er nødvendig for at faa godt Smør, ingenlunde er holdbar. — Bestyrerne i Ringkøbing Amts sondre Kreds viser, at Kærnemælk kan fremstilles med stort Tørstofindhold, ogsaa hvor man producerer Smør af fineste Kvalitet.

Til Slutning skal der endnu mindes om, at Forpagter *N. Tillisch*, tidligere Gunderup, Sekretær i Landbrugskandidatforeningen og Censor ved Landbohøjskolen, døde den 10. Januar. — Hofjægermester *Fr. Friis*, tidligere Duelund, Direktor for Forsøgslaboratoriet, Landbrugsminister og Direktor for Landbohøjskolen, døde 29. Januar. — Etatsraad *Emil Holm*, der i 1868 indførte Vandmælkerisystemet paa Lerchenfeldt, i mange Aar Medlem af Smørnoteringsudvalget og Tilsynsmand og Censor ved Landbohøjskolen, døde 31. Maj. — Og Lensgreve *Chr. Ahlefeldt-Laurvig*, der paa Tranekær drev en af Landets bedste Osteproduktioner og i stor Udstrækning var Vært for Forsøgslaboratoriets Forsøg, Fodermesterskolen m. m., døde 28. August. — Deres Nekrologer findes alle i Tidsskriftet for 1917. — Ære være deres Minde. —

Efterskrift. De vigtigste Bestemmelser, vedrørende Smør, Ost og Mælk, i de overordentlige Foranstaltninger fra Slutningen af Aaret 1917, og som er gældende i 1918:

Smør. Til Bekendtgørelse af 20. Oktober 1917 kom en Tillægs-Bekendtgørelse vedrørende Hjemmemarkedets Forsyning med Smør, hvori det forbydes at anvende Smør, Fløde og Mælk til Fremstilling af Surrogater for Smør, der udbydes til Salg her i Landet, dog at dette ikke gælder for Fremstilling af Margarine

. . . Blød Ost maa højst indeholde 64 pCt. Vand, Tørstoffet skal indeholde 45—50 pCt. Fedt, og Produktet maa kun falbydes under Betegnelsen »Blød Ost« eller »Ostemasse«, og som Tillægsbetegnelse maa ikke anvendes Ord, hvori Ordet »Smør« indgaar (altsaa ikke »Krigssmør« eller lignende Betegnelse).

I Lov af 10. December 1917 om Befolkningens Forsyning med Smør, Flæsk m. v. bestemmes, at Producenterne af Smør skal aflevere saa meget til Hjemmemarkedets Forsyning til Husholdningsbrug, at hvert Individ kan faa 250 g Smør ugentlig, samt et Kvantum Smør, som fordeles til Bagerier, Restauranter o. lign. . . . Eksport af Smør maa kun foregaa, naar Hjemmemarkedet saaledes er forsynet . . . For det til Husholdningsbrug rationerede Smør skal Grossisten betale 2 Kr. 89 Øre pr. kg, Detailhandleren 2 Kr. 95 Øre og Forbrugeren 3 Kr. 20 Øre, medens Staten garanterer Producenterne 4 Kr. 60 Øre pr. kg for Smørret. — Differencen mellem 2 Kr. 89 Øre pr. kg og 3 Kr. 80 Øre pr. kg betales straks af Statskassen til Smørekseportudvalget, og Differencen mellem 3 Kr. 80 Øre og 4 Kr. 60 Øre pr. kg forskudsvis af De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation ved Hjælp af det Overskud, som Salg til Bagere, Restauratører og Eksport indbringer.

I Henhold til ovennævnte Lov af 10. December 1917 udsendte Indenrigsministeriet en Bekendtgørelse af 12. December s. A. om Befolkningens Forsyning med Smør, hvori angives, at fra og med 31. December maa Salg af Smør til Forbrug paa Hjemmemarkedet kun finde Sted mod Afgivelse af »Smørmærker« efter nærmere afgivne Regler . . . Husholdnings-Smørmærker udstedes dels lydende paa 250 g, dels som Byttemærker med mindre Vægtpaalydende (til Køb af Smørrebrød paa Restaurationer), og disse Kort skal udleveres ved Kommunalbestyrelsernes Foranstaltning . . . Det forbydes Producenter af Mælk at tilbageholde Mælk

i større Omfang end fornødent til Anvendelse i Hus- holdningen eller til Opfodring af Spædekælve og Smaa- grise, ligesom Hjemmekærning af Smør er Mælkeprodu- centerne forbudt.

Gennemførelsen af de her omhandlede Foranstalt- ninger er overdraget Smørekспорт-Udvalget i Forbindelse med Det statistiske Departement. Omkostningerne ved Central-Ledelsen af nærværende Ordning bæres af Stats- kassen, medens Udgifterne ved de lokale Foranstalt- ninger afholdes af Kommunerne.

Ost. Bekendtgørelse af 5. November 1917 angaaende Udførsel af Ost angiver, at Udførsel af Ost kun maa ske gennem de af Landbrugsministeriet dertil godkendte Eksportvirksomheder paa visse nærmere fore- skrevne Vilkaar, saaledes at Hjemmemarkedets Tarv behørig varetages.

Og ved et Cirkulære ligeledes af 5. November meddeltes det Mælkerierne, at Eksportørerne ved di- rekte Henvendelse til Osteeksport-Udvalget faar udleveret de nødvendige Udførselsbeviser mod Betaling af en af Osteeksport-Udvalget fastsat Afgift. — For at faa Del i de ved disse Afgifter indkomne Beløb maa Mælkerierne som hidtil føre en nøjagtig »Produktionsbog«, saa- ledes at Produktionernes Størrelse kan konstateres m. m.

I en justitsministeriel Bekendtgørelse af 24. November om Udførsel af Hornkvæg, Faar og Geder samt af forskellige Landbrugsprodukter gentages de samme Bestemmelser.

Den 22. December 1917 udsendte Landbrugs- ministeriet et Cirkulære til samtlige Mælkerier, hvori det foreskrives, at der efter 1. Januar 1918 kun maa fremstilles følgende 4 Sorter Ost:

1. Skummet Mælks Ost til en Produktionspris af 1.26 —1.36 Kr. pr. kg.

2. 10 pCt. Sødmælksost med et mindste Indhold af 9 pCt. Fedt i Tørstoffet til en Produktionspris af 1 Kr. 60 Øre pr. kg.
3. 20 pCt. Sødmælksost med et mindste Indhold af 15 pCt. Fedt i Tørstoffet til en Produktionspris af 1 Kr. 90 Øre pr. kg.
4. 50 pCt. Sødmælksost med et mindste Indhold af 30 pCt. Fedt i Tørstoffet til en Produktionspris af 2 Kr. 60 Øre pr. kg, dog at Fremstilling af sidstnævnte Ost kun er tilladt i Henhold til derom indhentet Tilladelse fra det under Landbrugsministeriet hørende Osteeksport-Udvalg . . .

Det forbydes indtil videre at fremstille al anden Ost (derunder Ostemasse) saavel som Kasein; dog er det tilladt at fremstille og straks bringe i Handelen Myseost, Klosterost, Appetitost og Rygeost, for saa vidt disse Ostersorter er fremstillet af skummet Mælk, Kærnemælk eller Valle.

De Mælkerier, der før Tiden fremstiller fuldfed Ost, som f. Eks. Emmenthaler, Roquefort, Camembert, Gouda o. lign., vil efter indhentet Tilladelse fra Landbrugsministeriet kunne fremstille disse Ostersorter i begrænset Omfang og paa nærmere fastsatte Betingelser . . .

Den 21. Februar 1918 udsendte Indenrigsministeriet en Bekendtgørelse om Handel med Ost, hvori fastsættes følgende højeste Priser paa de ovenfor nævnte Ostersorter:

Skummetmælksost ved Salg til Eksportør, Grossist eller anden Mellemandler 1 Kr. 30 Øre pr. kg, ved Salg til Forbruger 1 Kr. 60 Øre pr. kg, 10 pCt. Sød-mælksost henholdsvis 1 Kr. 60 Øre og 2 Kr. 10 Øre, 20 pCt. Sød-mælksost henholdsvis 1 Kr. 90 Øre og 2 Kr. 70 Øre, 50 pCt. Sød-mælksost henholdsvis 2 Kr. 60 Øre og 3 Kr. 60 Øre pr. kg.

Ved Tilsætning af Kommen maa beregnes et Tillæg

af 4 Øre pr. kg og for parafineret Ost et Tillæg af 5 Øre pr. kg til forannævnte Priser.

Appetitost og Klosterost, pakket i Emballager, ved Salg til Eksportør, Grossist eller anden Mellemandler 1 Kr. 10 Øre pr. kg, ved Salg til Forbruger 1 Kr. 50 Øre pr. kg, Myseost henholdsvis 1 Kr. 30 Øre og 1 Kr. 80 Øre, Sødsmælksmyseost henholdsvis 1 Kr. 90 Øre og 2 Kr. 50 Øre pr. kg, Rygeost pr. Stk. à 500 g Salgsvægt henholdsvis 30 og 50 Øre pr. Stk.

Dansk Emmenthaler ved Salg til Eksportør, Grossist eller anden Mellemandler 6 Kr. 32 Øre pr. kg, ved Salg til Forbruger 8 Kr. 25 pr. kg, Dansk Schweitzerost og Dansk Gouda henholdsvis 6 Kr. 07 Øre og 8 Kr., Dansk Roquefort henholdsvis 5 Kr. 75 Øre og 7 Kr. 50 Øre pr. kg, Dansk Camembert (inkl. Æske) mindst 300 g Salgsvægt henholdsvis 1 Kr. 62 Øre og 2 Kr. 18 Øre pr. Stk.

De foran nævnte Ostersorter skal være mærkede med Mælkeriets Nummer og med Procentindhold af Sødsmælk. Mærket angives med rød Farve for 10 pCt. Sødsmælksosten, blaa Farve for 20 pCt. Sødsmælksosten, grøn Farve for 50 pCt. Sødsmælksosten, og skal anbringes saaledes, at begge Flader af Osten er overstemplede. De fuldfede Oste mærkes i sort Farve med Mælkeriets Nummer og Indskriften »Fuldfed«.

Mælk. Lov af 21. December 1917 vedrørende Befolkningens Forsyning m. v.

Naar en Rationering af Fedtstoffet finder Sted, skal Mælkeproducenter samt Mælkerier o. lign. Virksomheder være pligtige til efter nærmere af Indenrigsministeren truffen Bestemmelse at aflevere den fornødne Mængde Mælk — saavel i Form af Sødsmælk som Skummetmælk og Fløde — til Husholdningsbrug samt til Brug i Bagerier, Restauranter o. lign. Virksomheder. Det Kvantum Mælk, der saaledes stilles til Raadighed, svarer til $\frac{2}{5}$ l Sødsmælk (Naturmælk) daglig pr. Individ,

dog at Mælkeproducenternes egne Husstande kan holdes udenfor denne Ordning . . .

Det paahviler enhver Kommunalbestyrelse i videst mulig Omfang at drage Omsorg for, at der sikres Kommunens Beboere det nævnte Kvantum Mælk, om fornødent ved Kontrakter mellem Mælkeleverandører paa den ene Side og Mælkeforsyninger i Kommunen eller Kommunalbestyrelsen paa den anden Side. Mælkeleverandørens Pris maa højst være 28 Øre pr. kg Sødmælk (Naturmælk) paa nærmeste Jærnbane-station . . . Hvis Kommunens Beboere ikke fuldtud kan sikres ad denne Vej, vil det manglende Kvantum ved Henvendelse fra Kommunalbestyrelsen til De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation saa vidt gørligt blive skaffet til Veje.

Der ydes af Statskassen et Tilskud af 8 Mill. Kr., der fordeles til Kommunerne i Forhold til disses Indbyggerantal.

Dette Tilskud anvendes i København, Frederiksberg og Købstæderne samt i Landkommunerne, for hvis Vedkommende Indenrigsministeren maatte bestemme det, til Nedsættelse af Prisen paa Mælk, der leveres til Børn under 6-Aars Alderen, medens Tilskudet for de øvrige Kommuner Vedkommende anvendes til Nedsættelse af Mælkeprisen.

Til denne Mælke-Lov knytter sig en Bekendtgørelse af 22. December 1917 . . .

Til Gennemførelse af Mælkeordningens Bestemmelser nedsætter Kommunalbestyrelserne Mælkeudvalg, som det paahviler at sørge for, at forannævnte Kvantum Mælk ($\frac{2}{5}$ l Sødmælk pr. Individ) tilføres Kommunerne . . .

Kan Mælkeudvalgene ikke ved egen Fremstilling tilvejebringe foran nævnte Kvantum Mælk, maa der ske Henvendelse til De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation . . .

Det paalægges Mælkeudvalgene at fordele det til Raadighed staaende Kvantum Mælk med 1 l Sødmælk

daglig pr. Barn under 3 Aar og mindst $\frac{1}{2}$ l og ikke over 1 l Sødmælk daglig pr. Barn paa 3—6 Aar. Mælkeudvalgene vil derhos have at sørge for, at det resterende Kvantum Mælk fordeles mellem Kommunens Indbyggere paa passende Maade, eventuelt ved Hjælp af Kort, ligesom Mælkeudvalgene ogsaa vil have at paase, at Syge fortrinsvis kommer i Betragtning . . .

Det gennem Fællesorganisationen fremskaffede Kvantum Mælk leveres til en Pris, der ikke er højere end 28 Øre pr. kg Sødmælk (Naturmælk) fra Mælkeri.

Dog maa Jersey-Mælk leveres til en Pris, der ikke er højere end 36 Øre pr. kg, samt Mælk fra Besættninger, der staar under særlig Dyrlægekontrol, og som forhandles som Børnemælk, til en Pris, der ikke er højere end 30 Øre pr. kg.

Mælk maa kun forhandles enten som Sødmælk med et Fedtindhold af mindst 3 pCt., eller som Fløde med et Fedtindhold af mindst 9 pCt. eller som Piskefløde med et Fedtindhold af mindst 30 pCt., eller som Skummetmælk eller som Kærnemælk . . . Med det paa-gældende Mælkeudvalgs Samtykke kan det derhos tillades at forhandle Jersey-Mælk og anden Mælk med Fedtindhold af mindst 5 pCt. . . .

For at holde Prisen paa Skummetmælk forholdsvis lav, paabydes det at sætte Prisen paa Fløde med et Fedtindhold af mindst 9 pCt. til ca. 1.20 Kr. pr. l og paa Piskefløde med mindst 30 pCt. Fedt til ca. 4.00 Kr. pr. l.

Homogeniseret Fløde maa kun forhandles med et Fedtindhold af mindst 9 pCt., og der maa ikke beregnes et større Tillæg til forannævnte Pris end 30 pCt.